

Türkiye'nin Militan Selefilığe karşı mücadelesi ²

1818 yılında Emir Abdullah bin Suud, idam edilmek üzere İstanbul'a götürülüyordu. Sıradan bir mahkum değildi. Mekke ve Medine'yi on yılı aşkın bir süre boyunca işgal etmiş, Osmanlı Sultanını, yani Halifeyi, kafir ilan etmiş bir isyanın elebaşydı. Osmanlılar, Abdullah'ı idam etmeden önce, Vahhabi anlayışı müziği yasakladığından, halkın önünde küçük düşürmek adına kendisine saz dinlettiler. Ancak en acımasız cezaları isyancıların dini liderlerine kestiler. Öyle ki, bunlardan bazıları, havan topunun ağzına konup [patlatıldı](#).

İsyanın Osmanlıların damarına bastığı aşıkardı. İsyancılar, Sünni İslam'ın, ilk kutsal metinlerin lafzına uygun şekilde anlaşılması gerektiğine inanan Selefi gelenekten geliyordu. Oysa Türkiye'nin ana akım Anadolu Sünnileri, İslam'ın gerçek anlamına varmak için akla önem veren Hanefi-Maturidi geleneğe bağlıydı. Bu gelenek, İslam uygarlığının matematik, tıp, astronomi ve sanat alanlarında doruğa çıktığı bir aydınlanma çağının ürünüydü. Osmanlılar kendilerini İslam medeniyetinin geleceği olarak görüyordu. Kendilerine kafir denmesine tahammülleri yoktu.

¹ <http://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1312/Selim+Kuru>

² [Bu yazı 24 Temmuz 2015'te The National Interest'te yayımlanan yazının tercümesidir.](#)

On dördüncü yüzyılın ileri gelen din alimlerinden İbn Teymiye'nin eserlerinin ve talebelerinin nüfuzuyla kök salmaya başlayan Selefilğin uzun yıllar boyunca siyasetteki yeri marjinal kaldı. Kendine yer edinmeye ancak on dokuzuncu yüzyılda Osmanlı'nın hükmünün gevşemesiyle başlayabildi. Bu noktaya gelindiğinde, İbn Vahhab adında Selefi bir alim, Arabistan'da nüfuz inşa etme emelleri güden aşiret lideri Muhammed Bin Suud ile işbirliğine gitti. Beraberce Selefi ideolojiyi İhvan (İhvan el-Müslimin, yani Müslüman Kardeşler adıyla bilinen Mısırlı grupla bağlantısı yoktur) adı altında aşırı muhafazakarlık ve gaddarlıklarıyla tanınan bir savaşçı topluluğunun aracılığıyla silahları haline getirdiler. İhvan, Selefi itikadından olmayanların müşrik olduğu, dolayısıyla [canlarının da mallarının da helal](#) olduğu gerekçesiyle komşu köylere ve nihayetinde Irak'ta özellikle Şii ağırlıklı bölgelere baskınlar düzenlemeye başladı. İhvan kadınları ve çocukları katletti, Selefi geleneğine aykırı olan ibadet yerlerini, mezarları ve sanat eserlerini yok etti. 1803 yılında, Abdülaziz Mekke'ye girdi. Ondan sonraki on yıl boyunca, aşireti bugünün Suudi Arabistan'ına denk büyüklükteki topraklarda hüküm sürdü.

Osmanlı devleti, o dönem halen kendisine tabi olan Mısır ordusuna isyanı bastırma talimatı verdi. Mısırlıların toparlanması biraz vakit aldı, ama [1818 yılında](#) İhvan'ı dize getirip Mekke ve Medine'yi geri aldılar. İşte Abdullah bin Suud'un idam edilmek üzere İstanbul'a gönderilmesi o zamana rastlar.

Ancak İhvan yok olmadı. Bir bakıma İhvan Selefi ideolojinin, tarihsel örüntünün de desteklediği rasyonel bir sonucudur. Yüzyıllar boyunca bastırılmasına rağmen sürekli su yüzüne çıkan şiddet yüklü bir reflektir. Birinci Dünya Savaşı sırasında İngiltere Osmanlı İmparatorluğu'na karşı Arap isyanlarını desteklerken İhvan yeniden sahneye çıktı. El Suud ailesinin Suudi Arabistan Krallığı'nı kurmasına yardım edip, Şii'leri "temizlemek" için atalarının yaptığını yaparak Irak sınırlarını zorlamak istediler. Suudi kralı bile İhvan'ın aşırı muhafazakârlığından [rahatsızlık duydu](#) ve çok geçmeden İngilizlerle olan ittifakına ters düşüklerinin bilincine vardı. Yaşanan iç savaşta, Suudi kuvvetleri Avrupa menşeli makineli tüfeklerle İhvan'ı [yok etti](#). 1979 yılında silahlı bir grup köktenci, Suudi krallığının kurucularının yolundan saptığı inancıyla Mekke'deki Kabe'yi bastı. İki haftalık bir kuşatma, yüzlerce ölünün, çok sayıda yaralının ve üç Fransız komandonun kutsal şehre girebilmek için geçici olarak İslam'a geçmesinin ardından, geriye kalan militanlar teslim olduklarında İhvan üyesi olduklarını bildirdiler.

Ancak diğer grupların tümüne kıyasla bakıldığında IŞİD, Selefilğin hakiki kılıcıdır. Günümüzün soykırım yapan, köle alıp satan Selefileri arasında, yalnızca IŞİD, İhvan'ın her daim yapmaya çalıştığı gibi bir toprağı işgal etmiş durumda, ve o toprak üzerinde bir devlet kurma sürecindedir.

IŞİD'in ayrıca, Türkiye de dahil olmak üzere dünyanın her yanından yandaş kazanmasına olanak tanıyan daha modern, akışkan bir kimlik gibi İhvan'da olmayan bir avantajı var. Anadolu'daki bir Osmanlı Türk'ü İhvan'a katılmayı aklının ucundan geçirmeyecekken, IŞİD bir çok Türkü rahatlıkla safalarına katıyor. Bunun altında, IŞİD'in antiemperyalist söyleminin Türkler de dahil olmak üzere Müslümanlar arasında artık evrensel bir kabul görmesi yatıyor. Yapılan [bir çok ankette](#), Türklerin bilhassa Müslüman ülkelere müdahalelerinden ve İsrail'e desteğinden ötürü Amerikan politikasına hasmane hisler beslediğini gösteriyor.

Ancak bu durum kısmen de Türkiye'nin dinsel yapısından kaynaklanıyor. Osmanlıların kendilerini liberal Orta Asyalı İslami geleneğin bayraktarı olarak algıladığı günler geride kaldı. 1923 yılında kurulan Türkiye Cumhuriyeti halifeliği kaldırdı, Cumhuriyet yıllarında da Sünni ortodoks bakışın Türkiye'deki kurumsallığı hafifledi. Bugün artık çok daha az sayıda insan tarikatlara veya başka dini camialara mensup. Anadolu'daki Sünni İslam daha kişisel bir uğraş halini alırken, ailelerin kendi içinde bile çoğu zaman birden fazla dinsel pratik uygulanır oldu. Bu kendi başına fena bir şey değil, ama bir çeşit dindarlık yarışına yol açabilir. O yarış da, her daim ultra-Ortodoks Selefilere kazanacaktır.

Türkiye'nin yönetimindeki Sünni ağırlıklı AK Parti hükümetinin durumu nasıl idare ettiğine ilişkin birbirinden farklı hikayeler var. Söylemlerden biri, AK Parti hükümetinin Suriye lideri Beşar Esad'ı alaşağı etme hevesiyle [İŞİD'i desteklediği, halen de destekliyor olabileceği](#) minvalinde. Bu söyleme göre Esad Alevi, Türkiye yönetimi de kontrol edebilecekleri varsayımıyla Sünni İŞİD'i Esad'a karşı desteklemiş. Hükümet ve destekçileri bunu kesin obir şekilde inkar ederek yardımların Suriye'de İŞİD dışındaki isyancı gruplara gönderildiğini söylüyor. Hükümet, bilhassa 20 Temmuz'da sınır kasabası Suruç'taki saldırının ardından, önlem almaya başladıysa da, çabaları hem çok geç, hem de çok cılız olabilir.

AK Parti hükümeti İŞİD'i gerçekten desteklediyse, ya bu topluluğun kendisine karşı beslediği hislerden fena halde bihaber, ya da hiç alışılmadık derecede maceraperestlik sergilemiş demektir. İŞİD, Türkiye'yi kafir bir ülke olarak gördüğünü uzun zamandır açık ve net söylüyor. İnternet üzerinden Türkçe olarak yayımladıkları derginin ilk sayısı, "Konstantiniye'nin yeniden fethi" çağrısında bulunurken, okuyucularına kafirler tarafından hazırlanmış olması son derece muhtemel olduğundan Türkiye'de et yememeleri gibi gündelik hayata dair tavsiyeler veriyor. İhvan'ın Osmanlı Sultanlığı'nı baltaladığı gibi, İŞİD'in de AK Parti'nin siyasal meşruiyetini baltaladığı su götürmez bir gerçek.

Ancak AK Parti yönetiminin Osmanlıların yaptığı gibi İŞİD'in liderlerini ortadan kaldırarak etkisiz hale getirme lüksü yok. Türkiye İŞİD karşısında son derece savunmasız. Sınırları dahilindeki faal İŞİD mevcudiyeti, İŞİD'e karşı savaş açarsa, belli başlı şehirlerdeki sivil nüfusa büyük zararlar gelmesini göze alması anlamına geliyor. Türkiye'nin PKK'ya karşı otuz yıldır verdiği savaş, belli bölgelerin içinde kalmıştı. İŞİD'e karşı savaş ise çok daha yaygın sıcak bir temas anlamına gelecektir.

AK Parti hükümeti, kendi yurttaşlarının güvenliği ile ideolojik otoritesini sürdürmek arasında ince bir çizgide yürüyor. Ne yazık ki, en becerikli hükümet dahi bölgeyi hakimiyeti altına alan Selefilik akımı kadar kapsamlı bir tarihi eğilimi durdurma ümidi besleyemez. İlık sudaki kurbağa gibi, etrafı giderek ısırırken, Türk devleti kılını kıpırdatmadan duruyor.

[Bu yazı 24 Temmuz 2015'te The National Interest'te yayımlanan yazının tercümesidir.](#)